

Jokamiehenoikeuksilla tarkoitetaan jokaisen oikeutta käyttää luontoa siitä riippumatta, kuka omistaa alueen tai on sen haltija. Luonnonsuojelualueilla, kuten kansallispuistoissa, jokamiehenoikeudet eivät ole sellaisenaan voimassa vaan niitä voidaan rajoittaa esimerkiksi luonnon suojelemiseksi. Seuraavissa viidessä tarinassa seikkaillaan suomalaisessa luonnossa, niin kansallispuistossa kuin vähän muuallakin. Tiedätkö, kuinka tulee toimia?

Jotta tehtävään saadaan liikettä, voidaan maastoon nimetä kolme aluetta: a, b ja c. Kun kysymys vaihtoehtoineen on esitetty, oppilaat menevät siihen paikkaan, joka heidän mielestään vastaa oikeaa vastausta.

1. Kesä on ollut hyvin sateinen. Kesäloman ensimmäisenä poutaisena lauantaina Tube, Maikki ja Henna pakkaavat vahtokarkit ja tulentekovälineet reppuun ja suuntaavat läheisen järven rantaan, kaupungin ulkoilualueelle. Minne nuotio tehdään?
 - a) Ulkoilualue ei ole luonnonsuojelualue eikä metsäpalovaroitus ole voimassa, joten tulet saa tehdä minne hyvänsä. Tulisija tulee reunustaa kivillä ja tulet sammuttaa ennen kotiin lähtöä.
 - b) Avotulenteko ei ole jokamiehenoikeus, joten tulen saa tehdä vain maanomistajan luvalla. Onneksi matkan varrelle osuu kaupungin huoltama yleinen tulentekopaikka, jonne kaverukset jäävät grillailemaan.
 - c) Nuotiolla istuminen on suomalainen perinne, jota tulee vaalia polttamalla nuotioita kaikissa kauniissa luonnonpaikoissa.

Vastaus: b

Avotulenteko ei ole jokamiehenoikeus, joten tulen saa tehdä vain maanomistajan luvalla. Kansallispuistoissa tulen saa tehdä vain huolletuille ja karttaan merkityille tulentekopaikoille.

Poikkeuksen muodostaa vain joidenkin Lapin kansallispuistojen syrjäalueet, joissa tulen voi tehdä vapaammin. Kannattaakin tutustua kansallispuiston järjestyssääntöön ennen vaellukselle lähtemistä.

2. Isoisän villakoira Patu on vanha ja hieman nivelrikkoisen, mutta retkeilee mielellään. Maikki on lähdössä perheensä kanssa Repoveden kansallispuistoon retkeilemään ja he ottavat Patun mukaan. Koira on selvästikin hyvin mielissään, se varmaan tykkäisi jaloitella vapaasti! Kuinkahan on?
- a) On heinäkuun loppupuoli, joten linnunpoikaset osaavat jo lentää. Patu voi siis kulkea irrallaan, kunhan se pysyy näköetäisyydellä eikä syö muiden retkeilijöiden eväitä.
 - b) Mikäli koira on erityisen vanha tai alle 7 kk ikäinen, sitä voi ulkoiluttaa irti kaikkialla, myös luonnonsuojelualueilla.
 - c) Kansallispuistoissa kaikki lemmikkieläimet, niin kissat, koirat, minipossut kuin Patukin, tulee vuodenajasta riippumatta pitää koko ajan kytkettyinä.

Vastaus: c)

Kansallispuistoissa kaikki lemmikit on yksiselitteisesti pidettävä aina kytkettyinä koko ajan.

3. Tube viettää Suomen luonnon päivää Liesjärven kansallispuistossa. Äiti on huomaa niityn laidalla kissankelloja, jotka kukkivat hurjan sinisinä ja kauniina. "Tuosta saankin komean kimpun kotiin", äiti hehkuttaa. Kuinkahan on?
- a) Kukkia saa poimia jokamiehenoikeudella myös kansallispuistossa. Osa kukista täytyy tietenkin jättää paikalleen kasvamaan. Kasvupaikkaa ei saa poimia tyhjäksi. Kimppua voi täydentää vaikkapa lähistöllä kasvavilla päivänkakkaroilla ja ruusuruohoilla.
 - b) Kansallispuistoissa kaikenlainen puiden kasvien ja kasvinosien kerääminen ja vahingoittaminen on ehdottomasti kielletty. Kimppu jää poimimatta, mutta matkalta löytyy mustikoita ja kanttarelleja, jotka poimitaan mukaan.
 - c) Niityn ympärillä on lammasaitaus. Jos aitauksen portti on auki se tarkoittaa että lampaat eivät ole enää laitumella ja äiti saa mennä poimimaan kissankelloja.

Vastaus: b)

Kansallispuistoissa ja muilla suojelualueilla ei saa poimia tai muuten vahingoittaa kasveja tai niiden osia. Tämä pätee myös esimerkiksi puihin, pensasiin, sammaliin. Marjojen ja ruokasienien poimiminen on sallittua.

4. Kata on vaeltamassa Kolin kansallispuistossa. Kivinen polku ja raskaat ylämäet verottavat kulkijoiden voimia. Lounastauolla he tutkivat karttaa ja huomaavat, että lähistöllä on kesämökki järven rannassa. Katan kaveri ehdottaa, että he voisivat pystyttää teltan mökin pihalle ja ottaa loppupäivän rennommin. Mikä on oikea toimintatapa?
- a) Yleissääntö on, että tyhjän kesämökin pihassa voi telттаilla yön tai kaksi, jos ei jätä jälkiä ja käyttää ulkokuuusia siististi.
 - b) Kansallispuistoissa voi telттаilla vain siihen osoitetuilla paikoilla, eikä mökin pihaan tietenkään saa leiriytyä ilman lupaa. Retkeilijät päättävät pitää kunnon lounastauon ja jatkaa sitten matkaa seuraavalle kartassa näkyvälle telttailupaikalle.
 - c) Mökin pihalla ei tietenkään sovi telттаilla ilman mökin omistajan lupaa ja lenkkarikin hiertää valtavaa rakkoa kantapäähän. Väsyneet vaeltajat soittavat taksin noutamaan heidät lähimmän tien varresta.

Vastaus: b)

Vaikka telttailu onkin jokamiehen oikeus, se ei koske talojen pihapiirejä. Niille ei siis saa leiriytyä eikä pihalla saa kulkea ilman maanomistajan lupaa. Sama koskee kesämökkejä, myös silloin kun mökki on tyhjillään.

Myös vaihtoehto c) on mahdollinen. Vaeltajan ei etenkään harrastuksen alkuvaiheessa kannata ahnehtia kilometrejä. Retki kannattaa lähtökohtaisesti suunnitella huolella etukäteen ja omalle kunnolle sopivaksi.